RUGĂCIUNEA PENTRU LUME CA EXPRESIE A VOCAȚIEI MISIONARE A BISERICII. O ABORDARE DIN PERSPECTIVA TEOLOGIEI SFÂNTULUI SILUAN ȘI A PĂRINTELUI SOFRONIE SAHAROV

Florin Botezan*

Abstract: One of the major themes of the theology of Saint Silouan and Father Sophrony is the prayer for the world, a prayer that is understood as an expression of the spiritual condition of man who, through the action of the Holy Spirit, become like Christ Who bears in his heart all the humanity. Each member of the Church, to the extent of his spiritual advance to the image of Christ, get to live more intense the consciousness of the ontological unity of all humankind and pray, in the words of Father Sophrony, for all Adam as for himself. The continuous communion with the Divine Mysteries and the descending of the mind in the heart are conditions for such a prayer for the world. Receiving Christ in the Eucharist, we unite with Him, we become one with Him, we dwell in Him and He dwells in us. On the other hand, when the mind descends in his inmost heart, man finds his deep heart, reaches the profound spiritual, metaphysical core of his being; and looking into it sees that the existence of mankind is not something alien and extraneous to him but is inextricably bound up with his own being. According to Father Sophrony, the highest prayer for the world is liturgical prayer, the most similar human prayer with the prayer of Jesus in Gethsemane. Regarding the mission of the Church, Father Sophrony says that the one who knows by experience the sublimity and the difficulties of the Christian way, prefers to turn to God and pray for the salvation of one and all, rather than preach. This is why St. Silouan writes that the service to the world of the pastors of the Church and monks is praying for the world.

* PhD Assistant Professor, “1 Decembrie 1918” University of Alba Iulia (Faculty of Orthodox Theology) and teacher of Homiletics, Catechetics and Orthodox Spirituality at “St. Simion Ștefan” Orthodox Theological Seminary in Alba Iulia, Romania.

Keywords: Saint Silouan, Father Soprony, prayer for the world, all Adam, prayer of Jesus in Gethsemane

1. Argument

În fiecare generație Dumnezeu grăiește lumii prin aleșii Săi pentru a aprinde în inimile oamenilor credința cea adevărată „*dată sfinților odată pentru totdeauna*” (Iuda 1, 3). Un mare bărbat sfânt prin care Dumnezeu vestește generației noastre căile mântuirii este Cuviosul Siluan Athonitul (1866-1938), al cărui cuvânt plin de putere, înсуflat de Duhul Sfânt, a fost făcut cunoscut lumii și tâlcuit de ucenicul său, Cuviosul Sofronie Saharov (1897-1993).

Ridicându-se el însuși la măsurile duhovnicești ale starețului său, Părintele Sofronie a înțeles profunzimea cuvântului Sfântului Siluan și importanța lui capitală pentru omul vremurilor noastre, râvnind din toată inima să-l facă cunoscut tuturor popoarelor pământului. El se face un vestitor atât al teologiei Sfântului Siluan – proslăvit de Biserică în anul 1988 ca „dascăl apostolic și prorocesc” –, teologie înțeleasă ca descriere a întâlnirii personale cu Hristos, cât și a propriei sale experiențe a viețuirii cu Dumnezeu și în Dumnezeu. O astfel de teologie este, după cum subliniază Părintele Sofronie, un har al Duhului Sfânt ce aprinde inima omului, făcând din cel ce a primit acest har o lumină în lume care împărtășește cuvintele vieții.

2. Rugăciunea pentru lume – dar al Sfântului Duh care ne face asemănători cu Hristos

Una din temele centrale ale teologiei Sfântului Siluan și a Părintelui Sofronie o reprezintă rugăciunea pentru lume, rugăciune ce nu este înțeleasă doar ca o datorie a creștinului ci ca o expresie a stării duhovnicești a omului care, prin lucrarea Duhului Sfânt, devine asemănător cu Hristos, Cel ce poartă în inima Sa întreaga umanitate. Fiecare mădular al Bisericii, în măsura înaintării sale duhovnicești spre asemănarea cu Hristos, ajunge să trăiască tot mai intens conștiința unității ontologice a întregii umanități și să se roage,

potrivit expresiei Părintelui Sofronie, pentru întreg Adamul¹ ca pentru sine însuși. „În Evanghelie este spus limpede, subliniază Sfântul Siluan într-o discuție cu Părintele Sofronie. Când samarinenii nu au voit să-L primească pe Hristos, Apostolii Iacov și Ioan au voit să aducă foc din cer spre a-i pierde, însă Domnul i-a oprit, zicând: Voi nu știți ai cărui duh sunteți. Eu nu am venit să pierd oamenii ci să-i mântuiesc (Lc. 9, 52-56). Și noi datori suntem să avem numai acest gând – ca toți să se mântuiască”².

Rugăciunea desăvârșită pentru întreaga lume este o stare duhovnicească pe care o atinge cel căruia Duhul Sfânt îi dăruiește să trăiască starea lui Hristos și să iubească întreg neamul omenesc ca pe sine însuși. Este ceea ce trăit Sfântul Siluan când L-a văzut pe Hristos viu în icoană și întreaga sa făptură, până și trupul, i s-a umplut de focul harului Duhului Sfânt, o mare lumină dumnezeiască luminându-l și primind ca o nouă naștere de sus³. Prin lucrarea Duhului Sfânt inima Sfântului Siluan s-a lărgit primindu-i în ea pe toți oamenii, vii și adormiți, născuți și nenăscuți, începând să se roage pentru întreg Adamul cu adânc plâns, mai mult decât pentru sine însuși⁴. Practic, în clipa vederii lui Hristos cel viu, Sfântului Siluan i s-a împărtășit starea lui Hristos, „Noul Adam”, pentru că Hristos poartă în El întreaga omenire și Duhul Său vrea ca toți oamenii să se mântuiască. Aceasta este apostoleasca lărgire a inimii (II Cor. 6, 13) și rugăciunea pentru lume pe care ucenicii lui Hristos o primesc de la Duhul Sfânt: „A se ruga numai pentru sine îi devenise un lucru străin... Sufletul îi era chinuit de conștientizarea că oamenii trăiesc fără să cunoască pe Dumnezeu și dragostea Sa, și se ruga din răputeri ca Domnul, pentru negrăită dragostea Sa, să le dea

¹ Concept specific Părintelui Sofronie, „întreg Adamul nu este o abstracție, ci deplinătatea cea mai concretă a ființării omenești”. Vezi Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul*, trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2009, p. 242.

² Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul...*, p. 246.

³ *Ibidem*, p. 29.

⁴ Idem, *Cuvântări duhovnicești*, vol. I, trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2004, p. 70.

a-L cunoaște”⁵.

Covârșitoarea revărsare a harului Duhului Sfânt pe care Sfântul Siluan a trăit-o la începutul viețuirii sale monahale este o experiență de care nu mulți au parte, deoarece Domnul știe că puțini pot purta greutatea pierderii harului și a părăsirii de Dumnezeu, care urmează din cauza lipsei de smerenie. Pentru majoritatea oamenilor începutul vieții duhovnicești este reprezentat de o ușoară atingere a harului, ce se poate manifesta în diverse feluri. Cel care înțelege chemarea lui Dumnezeu și se angajează în efortul ascetic al împlinirii poruncilor dumnezeiești și al despătimirii, este învrednicit de cercetări tot mai puternice ale harului care îl conduc spre trăirea stării lui Hristos, spre a nu căuta numai ale sale ci și ale altora, spre a avea „*gândul care era în Hristos Iisus*” (Filip. 2, 4-5) și a ajunge astfel la rugăciunea pentru lume ca pentru sine.

3. Împărtășirea continuă și pogorârea minții în inimă – condiții ale rugăciunii pentru lume

Locul unde se dă bătălia duhovnicească cu răul și unde se cultivă împărtășirea lui Dumnezeu cu omul, unde harul Duhului Sfânt se descoperă și lucrează, este inima omului, înțeleasă în sens scripturistic ca centrul duhovnicesc al făpturii umane. Dacă egoismul, rădăcina tuturor patimilor, ne desparte de Dumnezeu și de oameni îngustându-ne inima și făcându-ne robi diavolului, smerenia cea adevărată câștigată prin ascultarea cuvântului lui Dumnezeu, lepădarea de sine, asumarea crucii și urmarea lui Hristos (Mc. 8, 34) ne deschide lucrării Duhului Sfânt care ne lărgeste inima spre a cuprinde toată dragostea față de Dumnezeu și oameni poruncită de Mântuitorul Hristos. Ajungem astfel la acea stare atât de frumos exprimată de cuvântul românesc mărinimie – inima mare, inima lărgită de Duhul Sfânt care Îl cuprinde în ea pe Dumnezeu și întreaga umanitate.

Eliberarea de patimi și de robia față de diavol, lărgirea inimii și

⁵ Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul...*, p. 54.

încăntarea omului spre asemănarea cu Dumnezeu, se întemeiază pe unirea cu Hristos prin Sfintele Taine și reprezintă rodirea Botezului, Mirungerii și Euharistiei în inimă. Mărturia părinților filocalici ne încredințează că, după nașterea din nou din apă și din Duh, nimic nu contribuie atât de mult la curățirea inimii și la luminarea minții, la biruirea patimilor și a demonilor și la unirea cu Dumnezeu cea mai presus de fire, ca împărtășirea continuă cu Trupul și Sângele Domnului⁶. Euharistia desăvârșește celelalte Taine și împlinește îndumnezeirea personală a oamenilor deoarece devenim una cu Hristos, ne sălășluim în El și El în noi. Cuminecându-ne cu Trupul și Sângele Domnului Îl primim pe Hristos întreg nu numai în trupul nostru ci și în sufletul nostru. „Trupul și Sângele lui Hristos intră în alcătuirea (în constituția) sufletului și trupului nostru, arată Sfântul Ioan Damaschin, netopindu-se, nestricându-se, netrecând în ceea ce dăm afară, ci rămânând în ființa noastră, ca pricină a păstrării noastre, ca mijloc de curățire a toată întinăciunea”⁷.

Trupul lui Hristos este atât de intim pătruns de Duhul Sfânt încât împărtășirea cu Hristos înseamnă și împărtășirea cu Sfântul Duh. Prin mângăirea Trupului și Sângelui lui Hristos nesfârșit înduhovnicite și, deci, inseparabile de plinătatea Duhului Sfânt, ne hrănim și înduhovnicim trupul și sufletul, Duhul dumnezeiesc întărind sufletul nostru în biruirea proceselor nelibere ale naturii trupului nostru și unificând făptura noastră cu Dumnezeu⁸. Împărtășindu-ne cu Hristos ne unim cu El și primim puterea de a ne angaja cu dragoste în nevoița împlinirii voii lui Dumnezeu, în nevoița împlinirii poruncii iubirii concretizată în rugăciunea pentru

⁶ Calist și Ignatie Xanthopol, *Metoda sau cele 100 de capete*, 91, în „Filocalia”, vol. VIII, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, Editura IBMBOR, 1979, p. 201.

⁷ Sfântul Ioan Damaschin, *De fide orthodoxa*, IV, XIII, PG 94, 1117-1148, apud *Cele 100 de capete ale lui Calist și Ignatie Xanthopol*, 92, în „Filocalia”, vol. VIII, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, Editura IBMBOR, 1979, p. 205.

⁸ Dumitru Stăniloae, *Liturghia comunității și jertfa interioară în viziunea filocalică*, în „Ortodoxia”, an XXX, nr 1-2, 1978, p. 393.

lume. Fiecare cuminecare înseamnă hrănire cu Trupul și Sângele de viață făcător al lui Hristos cel înviat, Trupul împreună cu Sufletul și cu Dumnezeuirea Lui, Trupul Său plin de Duhul Sfânt, înseamnă un plus de putere în nevoia noastră duhovnicească și o părtășie, prin lărgirea inimii, la starea lui Hristos Care îmbrățișează cu dragoste întreaga umanitate. „Energiiile dumnezeiești ale lui Hristos și, deci, Hristos Însuși, remarcă Părintele Stăniloae, își prelungesc lucrarea în noi, dar ele pornesc din Trupul Lui și de aceea e nevoie să primim cât mai des acest Trup”⁹.

Pentru ca Hristos primit în Sfânta Euharistie să-și împlinească în noi lucrarea Sa curățitoare, luminătoare și îndumnezeitoare este esențial ca omul să se străduiască să-și păzească mintea de gânduri rele și, adunându-o din împrăștiere, să și-o îndrepte spre inimă. De altfel împărtășania însăși este ajutorul decisiv în nevoia trezviei minții și a pogorării ei în inimă:

„Când ne învrednicim nevrednicii, cu frică și cu cutremur de dumnezeieștile și preacuratele Taine ale lui Hristos, Dumnezeuul și Împăratul nostru, atunci și mai mult să arătăm trezvia, păzirea minții și osârdia, ca focul cel dumnezeiesc sau Trupul Domnului nostru Iisus Hristos să mistuie păcatele noastre și necurățiile mici și mari. Căci intrând în noi, El alungă îndată din inimă duhurile viclene ale răutății și ne iartă păcatele făcute mai înainte, și atunci mintea rămâne fără tulburarea gândurilor rele. Și dacă după aceea ne vom păzi cu osârdie mintea și vom sta în poarta inimii noastre, când ne vom învrednici iarăși de ele, Dumnezeiescul Trup ne va lumina și mai mult mintea și o va face asemenea unei stele.”¹⁰

Păcatul și patimile au produs o sfâșiere în ființa omului făcând ca mintea să se despartă de inimă și să fie îndreptată în afară, devenind pradă gândurilor de tot felul care ne împrăștie. Ca urmare efortul ascetic al omului, susținut de împărtășirea continuă cu Sfintele Taine, trebuie concentrat spre pogorârea minții în inimă prin

⁹ *Ibidem*, p. 395.

¹⁰ Isihie Sinaitul, *Scurt cuvânt de folos sufletului și mântuitor despre trezvie și virtute*, Suta întâia, 100, p.66.

rugăciune și îndreptarea cu toată ființa spre Dumnezeu. Întreaga nevoință a rugăciunii are ca scop tocmai descoperirea și cucerirea inimii. Deschiderea inimii prin rugăciune vindecă persoana omului. Mîntea omului se adună înlăuntru și se unește cu inima și astfel inima se lărgeste spre a cuprinde toată plinătatea dragostei lui Hristos¹¹.

Pogorându-se cu mintea în inimă, omul își află inima adîncă, duhovnicească, metafizică, și în ea vede că ființarea întregii omeniri nu îi este ceva străin, exterior, ci este nedespărțit legată de propria ființare. Ca urmare începe să înțeleagă că în porunca de a-ți iubi aproapele ca pe tine însuși, cuvîntul „ca” nu arată măsura iubirii ci părășia ontologică a ființării¹².

„Mi s-a dat să înțeleg, mărturisește Părintele Sofronie spre sfârșitul vieții sale, această poruncă (a iubirii aproapelui ca pe tine însuși) în chipul unui arbore cosmic, uriaș, a cărui rădăcină este Adam. Eu nu sunt decât o mică frunză pe un ram al acestui arbore. Însă arborele nu-mi este străin: este temeiul meu. Îi aparțin. A te ruga pentru lumea întreagă este a te ruga pentru acest arbore în întregul său, cu toate miliardele sale de frunze. A urma lui Hristos este a te deschide cugetului lui Hristos Însuși, ce poartă în sine omenirea întreagă, întreg arborele, fără a lăsa la o parte o singură frunză. Dacă dobîndim această conștiință ne vom ruga pentru toți ca pentru noi înșine.”¹³

4. Rugăciunea lui Iisus și rugăciunea pentru lume

Cel mai la îndemână mijloc pentru coborârea minții în inimă și îndreptarea spre Dumnezeu este chemarea continuă a numelui

¹¹ Arhim. Zaharia (Zaharou), *Lărgiți și voi inimile voastre (II Cor. 6, 13). Lărgirea inimii în teologia Sfântului Siluan Athonitul și a Starețului Sofronie de la Essex*, trad. din limba engleză de monahia Mariam Vicol în colaborare cu monahiile Tecla și Fevronia de la Essex, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2009, p. 151.

¹² Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul...*, p. 52.

¹³ Idem, *Din Viață și din Duh*, trad. din limba franceză de Ierom. Rafail (Noica), Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2011, p. 21.

Domnului, în cuvinte simple și puține, prin rostirea Rugăciunii lui Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul!” sau, mai simplu, „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”.

Rostind neîncetat Rugăciunea lui Iisus, credinciosul se împărtășește neconținut cu energia necreată a harului lui Hristos și trăiește nespusa desfătare ce vine de la Duhul Sfânt, devine părtaș la universalitatea Noului Adam și aduce înaintea lui Dumnezeu întreaga zidire ca un adevărat preot al creației. De aceea Rugăciunea lui Iisus este cea mai potrivită pregătire pentru dobândirea rugăciunii pentru lume¹⁴.

Chiar mai mult, pentru cel care, prin pogorârea minții în inimă, înțelege în mod existențial pătășia ființială a întregii umanități, rugăciunea „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă!” nu mai este o rugăciune pentru sine, ci devine o rugăciune pentru întreg Adamul. Este felul în care se ruga Sfântul Porfirie Kavsokalivitul pentru cei care îi cereau rugăciunea, răspunzând celui care își exprima uimirea cum se poate ruga pentru altcineva spunând „miluiește-mă”: „Nu știi că tu și eu una suntem?”¹⁵. Este rugăciunea bătrânului monah athonit întâlnit de Părintele Sofronie la începutul călugăriei sale și care, atunci când Părintele Sofronie îi cere să se roage pentru el, îi explică cu blândețe că el este cuprins deja în rugăciunea sa: „Mă rog pentru lumea întreagă; tu ești acolo, ca noi să nu ne rupem în bucățele pentru amănunte”¹⁶.

Atunci când a înființat Mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul de la Essex, neavând posibilitatea săvârșirii slujbelor Laudelor potrivit tipicului, Părintele Sofronie a optat pentru rostirea în comun a unei formule adaptate a Rugăciunii lui Iisus, care să-i ajute și pe cei nedesăvârșiți să se roage pentru comunitate și pentru întreaga lume: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-ne pe noi și lumea Ta!”, formulă de rugăciune care poate fi folosită de tot cel care nu ajuns

¹⁴ Arhim. Zaharia, *Lărgiți și voi inimile voastre...*, p. 185.

¹⁵ Părintele Porfirie, *Antologie de sfaturi și îndrumări*, trad. din limba greacă de Sorina Munteanu, Bacău, Editura Bunavestire, s.a., p. 354.

¹⁶ Arhim. Sofronie, *Cuvântări duhovnicești...*, vol. I, p. 322.

încă la o atât de adâncă înțelegere a unității ființiale a umanității încât să trăiască formula clasică a Rugăciunii lui Iisus ca o rugăciune pentru întreg Adamul.

5. Rugăciunea liturgică – cea mai înaltă rugăciune a omului pentru lume

Isihia, petrecerea neîncetată în Dumnezeu cu mintea adunată în inimă, adică „intrarea înlăuntru și aflarea odihnei”¹⁷, este starea spre care trebuie să tindă tot creștinul, atât călugărul cât și mireanul. Părintele Sofronie, alături de alți mari părinți duhovnicești contemporani, remarcă însă că omul de azi, mai ales cel ce trăiește în lume, este mult mai puțin capabil și dispus pentru isihie decât cei vechi, deoarece nu-și mai poate țintui mintea într-un loc. Supusă la o mulțime de stimuli, mintea fuge și se împrăstie și omul nu mai poate dobândi o asemenea rugăciune a minții cum citim la Sfinții Părinți. Totuși, dacă slujim Liturghia cum se cuvine, la nivelul rugăciunii vom avea aceleași roade ca și părinții care se rugau liniștindu-se în pustie¹⁸.

„Observațiile mele asupra oamenilor contemporani, scrie Părintele Sofronie, m-au dus la concluzia că cel mai potrivit lucru pentru ei este să se roage în biserici, în special la Sfânta Liturghie. Rugăciunea liturgică și o deasă împărtășanie înseamnă plinătate. Pentru aceasta trebuie însă să trăim și să înțelegem Sfânta Liturghie. Atunci ni se va descoperi că Liturghia îmbrățișează în sine întreaga noastră viață; în ea se cuprind toate planurile existenței noastre în relație cu Dumnezeu... Fără să aprofundeze cunoștințele sale în acest domeniu omul poate cădea ușor într-un obicei pustiitor și aducător de moarte. Este nevoie să creștem neîncetat în cunoașterea

¹⁷ Părintele Zaharia de la Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul din Essex, consideră că această expresie cuprinde în sine întreaga tradiție și teologie a isihasmului. Vezi Arhimandritul Zaharia Zaharou, *Omul cel tainic al inimii (I Petru 3, 4)*, trad. de Monahia Tecla, București, Editura Basilica, 2014, p. 187.

¹⁸ Arhim. Sofronie, *Cuvântări duhovnicești*, vol. I, p. 324; Arhim. Zaharia, *Lărgiți și voi inimile voastre*, p. 165.

lui Dumnezeu și să nu permitem ca Liturghia să se transforme într-un detaliu al vieții noastre de toate zilele.”¹⁹

Părintele Sofronie arată că Dumnezeiasca Liturghie este cea mai înaltă rugăciune a omului pentru lume, ea exprimând cel mai îndeaproape rugăciunea ipostatică, adică rugăciunea asemănătoare celei a lui Hristos din Ghetsimani. Dar „trec nu puțini ani până să ajungem la măsura de a ne adânci în duhul adevăratelor dimensiuni ale Liturghiei”²⁰.

Rugăciunea Mântuitorului din Ghetsimani, subliniază Părintele Sofronie²¹, este cea mai înaltă dintre toate rugăciunile, atât după vrednicia sa lăuntrică cât și după puterea sa răscumpărătoare a lumii. În noaptea arestării Sale, Domnul Hristos S-a rugat cu atâta intensitate pentru suferința întregii lumi, încât sudoarea Sa s-a preschimbat în sânge. În această rugăciune Domnul a cuprins tot ceea ce s-a întâmplat din clipa ivirii în viață a întâiului Adam și până la ultimul om ce se va naște din femeie. Deși ca fapt istoric n-a durat mult, ca act duhovnicesc al dragostei lui Dumnezeu ea a început mai înainte de întemeierea lumii și nu încetează până în ziua de azi. Prezența ei o simțim atunci când încercăm și noi să ne rugăm pentru lumea întreagă și, mai ales, la Dumnezeiasca Liturghie.

Actul liturgic ne formează spre a petrece în atmosfera lui Hristos, spre a îmbrățișa în duh întreaga lume, cu toate suferințele ei²². Sensibilitatea duhovnicească a Părintelui Sofronie l-a ajutat să înțeleagă și să ne transmită și nouă că rugăciunea liturgică este una dintre cele mai grele pentru că se trăiește deplin într-o cumplită sfârșiere a întregii noastre ființe, într-o neconținută mișcare când către Dumnezeu, când către lume²³. Atât preotul cât și credincioșii care

¹⁹ *Ne vorbește Părintele Sofronie. Scrisori*, trad. de Pr. Prof. Teoctist Caia, Galați, Editura Bunavestire, 2003, p. 71.

²⁰ Arhim. Sofronie, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), București, Editura Sophia, 2005, p. 323.

²¹ *Ibidem*, p. 349.

²² *Ibidem*, p. 334.

²³ *Ibidem*.

participă la Dumnezeiasca Liturghie se învață, după pilda lui Hristos Însuși, a trăi în două planuri: a petrece în duh în tărâmul dumnezeiesc și, totodată, a se face îndeaproape împreună-părtași în destinele tragice ale lumii²⁴. Prin Liturghie cunoaștem taina cea din veac ascunsă a răstignirii dragostei lui Dumnezeu dar și îmbrățișăm în rugăciune întreaga lume cu toate durerile sale.

Încă de la începutul Dumnezeieștii Liturghii, ectenia mare este o rugăciune care îmbrățișează întreaga lume, o primă părtășie la rugăciunea lui Hristos din Ghetsimani, pentru ca, mai apoi, ectenia întreită să fie o aplecare asupra nevoilor particulare ale omului arătând valoarea unică a fiecărei persoane. Dar, mai presus de toate, rugăciunea centrală a Dumnezeieștii Liturghii, anaforaua, rostită de către protos în numele întregii Biserici, exprimă dialogul făpturii, al întregului Adam, cu Creatorul Său, o regăsire a vocației originare a omului de a-I mulțumi lui Dumnezeu și de a-I se închina Lui în Duh și adevăr, dar și părtășie la rugăciunea lui Hristos pentru lume din Ghetsimani, asumând durerea întregii umanități ca durere proprie. Apoi, la momentul culminat al Dumnezeieștii Liturghii, prin împărtășirea celor prezenți „Hristos Își adună pe cei dăruiți Lui în acea unime dată nouă drept sarcină de către Făcătorul nostru: zidiți după „chip și asemănare” – suntem chemați la unire după chipul Sfintei Treimi”²⁵.

Părintele Sofronie obișnuia să rostească cu voce tare, rar și apăsător, anaforaua liturgică deoarece era convins că „neapărat este ca fiecare dintre noi să ne adâncim astfel în Liturghie, pentru ca vecinica ei realitate să ne însoțească în viața de zi cu zi; pentru ca rugăciunea preotească să devină firea noastră, pentru ca adevărat să ne facem împărați și preoți lui Dumnezeu”²⁶.

Esența lăuntrică a preoției împărătești (I Pt. 2, 5), care este cu putință și fără a purta cinul preoției, constă tocmai în faptul de a se ruga pentru întreaga lume potrivit pildei Mântuitorului. „Ultima

²⁴ *Ibidem*, p. 337.

²⁵ *Ibidem*, p. 340.

²⁶ *Ibidem*, p. 337.

măsură la care putem ajunge este a ne ruga pentru întreg Adamul ca însuși pentru sine. O astfel de rugăciune este semnul că în noi se rezidește acel „chip” întru care a fost zidit omul (Fac 1, 26). Suferințele lui Hristos învierea Sa au câștigat omenirii acest har (Lc 24, 46-49). Toți și fiecare dintre cei ce cred în Fiul lui Dumnezeu sunt chemați spre a primi acest dar de la Dătătorul darurilor: a fi „preoție împărătească”. Nu este preț acestei binecuvântări, însă ea se agonește printr-o lungă și dureroasă nevoință”²⁷.

6. Rugăciunea pentru lume ca expresie a vocației misionare a Bisericii

Mântuitorul Iisus Hristos „*voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină*” (I Tim. 2, 4), de aceea Biserica, trupul tainic al lui Hristos extins în umanitate, are misiunea de a vesti adevărul, de a chema continuu tot omul la a primi prin credință viața veșnică și de a îmbrățișa întreaga lume cu o rugăciune izvorâtă din dragostea care voiește ca nimeni să nu piară. Părintele Sofronie afirmă că cel ce a cunoscut din cercare măreția și greutatea căii creștine „într-o mai mare măsură se îndreptează către Dumnezeu cu rugăciunea pentru mântuirea tuturor și a fieștecăruia, decât către propoveduire. Adevăratul creștinism aproape că nu se propoveduiește în lume, căci această propoveduire depășește puterile omului”²⁸. De aceea Sfântul Siluan arată că principala lucrare a monahilor și a păstorilor Bisericii trebuie să fie rugăciunea pentru lume:

„Monahul este un rugător pentru întreaga lume; el plânge pentru întreaga lume, și aceasta este lucrarea lui de căpetenie. Cine îl îndeamnă să plângă pentru întreaga lume? Îl îndeamnă Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. El dă monahului dragostea Sfântului Duh, și din această dragoste inima monahului neconținut

²⁷ *Ibidem*, p. 343.

²⁸ Arhim. Sofronie, *Cuviosul Siluan Athonitul...*, p. 239.

se întristează pentru norod, că nu toți se mântuiesc. Însuși Domnul într-atâta Se întrista pentru norod, că S-au dat pe Sine morții pe cruce. Și Maica Domnului aceeași durere pentru toți oamenii purta în inima ei. Și ea, asemenea Fiului său iubit, tuturor până la sfârșit le dorea mântuirea.

Pe același Duh Sfânt L-au dat Domnul Apostolilor și Sfinților noștri Părinți, și păstorilor Bisericii. În aceasta stă slujirea noastră lumii, și de aceea nici păstorii Bisericii, nici monahii nu trebuie să se îndeletnicească cu lucruri lumești, ci să urmeze Maicii Domnului, Carea în Biserică, în Sfânta sfintelor, zi și noapte se învăța în legea Domnului și petrecea în rugăciune pentru norod.”²⁹

Părintele Sofronie își învăța obștea de la Essex că, în nevointa largirii inimii până la a ajunge la universalitatea lui Hristos, este foarte important ca fiecare monah să poarte în inima sa pe toți frații din obște, pentru că astfel va ajunge să poarte în inima sa întreaga lume³⁰. La fel, preotul este dator să-i poarte în inimă pe toți enoriașii și fiii săi duhovnicești.

Rugăciunea pentru lume nu este însă doar o datorie a monahilor și a păstorilor Bisericii. Toți membri Bisericii sunt chemați să-și asume preoția împăratească și să se roage pentru lume. Astfel mirenii pot începe prin purtarea în inimă a celor din familie, a prietenilor și a celorlalți membri ai parohiei, străduindu-se să lărgască tot mai mult cercul până la a-i cuprinde și pe vrăjmași. De asemenea suntem datori cu toții să ne rugăm pentru cei care ne cer aceasta și pentru toți cei aflați în suferință. Sfântul Paisie Aghioritul, ca de altfel și Sfântul Siluan și Părintele Sofronie, subliniază faptul că rugăciunea trebuie făcută cu durere și că trebuie să învățăm ca, de la cazurile concrete, să trecem la rugăciunea generală pentru toți cei aflați în suferință și nevoi și pentru toți cei adormiți³¹.

O inițiativă recentă, pornită de la o comunitate românească din

²⁹ *Ibidem*, p. 433.

³⁰ Arhim. Zaharia, *Lărgiți și voi inimile voastre ...*, p. 221.

³¹ Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Trezire duhovnicească*, trad. din limba elenă de Ieroschim. Ștefan Lacoschiotul, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2000, pp. 299-318.

diaspora, exprimă foarte bine împlinirea vocației misionare a Bisericii prin rugăciune, chemând creștinii din parohii să se organizeze în grupuri care să facă o rugăciune de noapte în chipul unei candelă întreținute prin participarea tuturor. După modelul mărturisitorilor din închisorile comuniste, fiecare este îndemnat să se roage câte o oră pe parcursul nopții, dând „ștafeta” rugăciunii de la unul la altul, astfel încât rugăciunea să curgă neîncetat de-a lungul întregii nopți. Este un cadru ce îl ajută pe omul neputincios de azi de a se ține de o rânduială de rugăciune pentru ceilalți membri ai comunității dar și pentru întreaga lume, întemeindu-se tocmai pe învățătura Părintelui Sofronie despre rugăciunea pentru lume: „Această rugăciune aduce, în timp, o mare apropiere între cei care participă la ea, un fel de «închegare» duhovnicească. Este o jertfă pe care o face fiecare dintre noi, însă harul pe care îl primește cel ce se roagă se transmite întregii comunități care participă la această lucrare. De altfel, rugăciunea unora pentru alții este mijlocul cel mai important pentru a ne apropia de frații și surorile dintr-o parohie/comunitate. Marele Cuvios Sofronie de la Essex ne recomandă să ne rugăm mereu unii pentru alții, ne recomandă să ne purtăm în inimi pe frații noștri duhovnicești, insistând asupra faptului că împreună devenim mai puternici în Duh și în duh. Căci, zice Starețul de la Essex, când două sau mai multe persoane se unesc în același scop duhovnicesc, puterea fiecăruia e multiplicată la infinit”³².

7. Rugăciunea pentru lume a Sfântului Siluan Athonitul

„Doamne, îndreptează-ne precum o mamă duioasă își îndreptează copiii săi mici. Dă fiecărui suflet să cunoască bucuria mântuirii Tale și puterea ajutorului Tău. Dă ușurare sufletelor chinuite ale poporului Tău și pe noi pe toți ne învață, prin Duhul Sfânt, să Te cunoaștem pe Tine. Se chinuiește sufletul omenesc pe pământ, Doamne, și nu poate să se întărească cu mintea întru Tine, pentru că nu Te cunoaște pe

³² <http://www.candelar.ro/> accesat la 28.04.15

Tine, nici bunătatea ta. Mintea noastră este întunecată de grijile lumești și nu putem pricepe plinătatea dragostei Tale. Tu ne luminează. Milostivirii Tale toate îi sunt cu putință. Tu ai spus în Sfânta Evanghelie, că morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și vor învia. Așa fă acum: ca sufletele noastre moarte să audă glasul Tău și să învie, întru bucurie. Amin.”³³

Bibliografie

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2002.
2. *** *Carte de rugăciuni pentru trebuințele și folosul creștinului ortodox*, tipărită cu binecuvântarea IPS Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Cluj Napoca, 2012.
3. *** *Ne vorbește Părintele Sofronie. Scrisori*, trad. de Pr. Prof. Teoctist Caia, Galați, Editura Bunavestire, 2003.
4. Arhim. Sofronie , *Cuvântări duhovnicești*, vol. I, trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2004.
5. Idem, *Cuviosul Siluan Athonitul*, trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2009.
6. Idem, *Din Viață și din Duh*, trad. din limba franceză de Ierom. Rafail (Noica), Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2011.
7. Idem, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, trad. din limba rusă de Ierom. Rafail (Noica), București, Editura Sophia, 2005.
8. Arhim. Zaharia (Zaharou), *Lărgiți și voi inimile voastre (II Cor. 6, 13). Lărgirea inimii în teologia Sfântului Siluan Athonitul și a Starețului Sofronie de la Essex*, trad. din limba engleză de monahia Mariam Vicol în colaborare cu monahiile Tecla și Fevronia de la Essex, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2009.
9. Idem, *Omul cel tainic al inimii (I Petru 3, 4)*, trad. de Monahia Tecla, București, Editura Basilica, 2014.

³³ *Carte de rugăciuni pentru trebuințele și folosul creștinului ortodox*, tipărită cu binecuvântarea IPS Andrei, Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului, Cluj Napoca, 2012, p. 94.

10. Calist și Ignatie Xanthopol, *Metoda sau cele 100 de capete*, 91, în „Filocalia”, vol. VIII, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, București, Editura IBMBOR, 1979.
11. Cuviosul Paisie Aghioritul, *Trezire duhovnicească*, trad. din limba elenă de Ieroschim. Ștefan Lacoschitiotul, Schitul Lacu, Sfântul Munte Athos, 2000.
12. Părintele Porfirie, *Antologie de sfaturi și îndrumări*, trad. din limba greacă de Sorina Munteanu, Bacău, Editura Bunavestire, s.a.
13. Stăniloae, Dumitru, *Liturgia comunității și jertfa interioară în viziunea filocalică*, în „Ortodoxia”, an XXX, nr 1-2, 1978.